

PRUNUS-ONDERSTAMMEN

De sierwaarde van vele *Prunus*-cultivars en van al vaak lang bekende klonen van bepaalde *Prunus*-soorten is zodanig, dat het van belang is deze te behouden. Door vegetatieve vermeerdering, zoals enten, oculeren en stekken wordt een dergelijke plant (kloon) steeds gereproduceerd en blijven de gunstige eigenschappen ervan tot in lengte van dagen bewaard.

Voor de thans voor *Prunus* meest gebruikelijke vermeerderingsmethoden, namelijk enten en oculeren, worden diverse onderstammen gebruikt.

Evenals vele *Prunus*-cultivars worden ook de hiervoor geschikte onderstammen door de NAKB gekeurd. Ze zijn verkrijgbaar als:

- a. niet getoetst;
- b. virusgetoetst (= v.g.), vrij van voor de kers- en pruimachtigen belangrijke virusziekten;
- c. virusvrij (= v.v.), vrij van alle tot nu toe bekende virussen.

Om de virusstatus (v.g. en v.v.) te behouden moeten alle *Prunus*-onderstammen worden geplant op grond, die vrij is van *Xiphinema*- en *Longidorus*-aaltjes. Van het te beplanten perceel moet vóór het planten een grondmonster worden genomen tot op een diepte van 40 cm. Hiervoor kan een monsternemer van het Bedrijfslaboratorium voor Grond- en gewasonderzoek te Oosterbeek worden ingeschakeld.

Het verdient de voorkeur sierkersen zoveel mogelijk "laag" of "onder" (bij de grond) te enten of te oculeren. Dit om verschillen in diktegroei tussen de soort of cultivar en onderstam minder te laten opvallen. Bomen die moeilijk een of in het geheel geen stam vormen (o.a. *Prunus serrulata* 'Kiku-shidare'), zwak groeiende bomen (o.a. *Prunus subhirtella* 'Autumnalis') en speciale vormbomen (o.a. *Prunus fruticosa* 'Globosa') dienen op half- of hoogstam te worden geënt of geoculeerd.

ONDERSTAMMEN VOOR SIERKERSEN

Prunus avium (Zoete kers, Boskers of Kriek)

Een selectie uit *Prunus avium* is bekend als Limburgse boskriek. Deze onderstam wordt door middel van zaad van goedgekeurde moederbomen vermeerderd. *P. avium* groeit goed, vormt een mooie, gladde stam en het wortelgestel is niet grof ten opzichte van dat van enkele andere soorten.

Prunus avium 'MF12/1'

Op het voormalige Engelse proefstation East Malling werd uit *Prunus avium* de onderstam 'MF12/1' geselecteerd, die ook bekend is als 'F12/1' of 'Mazzard F12/1'. Deze - door aanaarden vegetatief vermeerderde - onderstam heeft een sterke groeikracht, vormt een mooie, rechte, gladde stam en de verankering van de boom is zeer goed. 'MF12/1' kan echter op sommige gronden sterk worden aangetast door wortelknobbel (*Agrobacterium tumefaciens*).

Prunus 'Colt'

Een aantal jaren geleden werd via East Malling een onderstam geïntroduceerd onder de naam *Prunus* 'Colt', een hybride van *Prunus avium* en *P. pseudo-cerasus*. Dit is een goed groeiende

¹⁾ Oud-technisch leider Houtige Siergewassen NAKB en Commissielid TKC.

onderstam met een stevige verankering en een goed, fijn wortelgestel. Het is een onderstam die opvalt door de grote massa bladeren. Op de stam komen talrijke luchtwortels voor en deze is om die reden slechts geschikt om de soorten en cultivars er laag op te enten of te oculeren.

Tot nu toe zijn de ervaringen met deze onderstam voor de sierteelt hoopvol. Hoewel 'Colt' nog slechts beperkt is gebruikt, zijn bij het oculeren slagingspercentages waargenomen van bijna 100%. Ook met moeilijk te oculeren soorten en cultuurvariëteiten, zoals *Prunus sargentii* (incl. de cultivar 'Charles Sargent') en *P. serrulata* 'Amanogawa', werden goede resultaten bereikt.

Prunus 'Colt' wordt evenals *P. avium* 'MF12/1' door aanaarden vermeerderd.

Deze Engelse onderstam is kwekersrechtelijk beschermd.

ONDERSTAMMEN VOOR SIERAMANDELEN, -PERZIKEN EN -PRUIMEN

***Prunus cerasifera* 'Myrobalan'-zaailing**

Een sterk groeiende onderstam, die veel wordt gebruikt voor het kweken van hoogstammen voor sierpruimen. Deze onderstam, feitelijk niets anders dan *Prunus cerasifera* (syn. *P. myrobalana*), vormt in twee jaar tijd een boom van 8-12 cm omtrek. Een nadeel van 'Myrobalan'-zaailing is, dat deze onderstam veel te veel opslag ontwikkelt, dat in de loop van de jaren steeds toeneemt, waardoor deze voor de afnemer in feite ongeschikt is. Vooral voor de vermeerdering van *Prunus persica*-cultivars wordt deze onderstam afgeraden, omdat door onverenigbaarheid 25% uitval bij sierperziken heel normaal is. Uit het buitenland geïmporteerde partijen kunnen met *P. domestica* 'St Julien'-zaailing zijn vermengd.

De cultivarnaam 'Myrobalan', die al vele jaren voor deze onderstam wordt gebruikt, is afgeleid van de synoniem *P. myrobalana*.

***Prunus domestica* 'Brompton'**

Deze onderstam wordt in de sierteelt niet veel meer gebruikt. Sommige kwekers gebruiken 'Brompton' nog wel als tussenstam.

'Brompton' is een krachtig groeiende onderstam met een mooie, gladde stam. Een nadeel is, dat soms een aantal van de oculaties niet uitloopt. Van deze onderstam zijn virusvrije planten in de handel verkrijgbaar. De plant wordt vermeerderd door winterstek en door aanaarden.

***Prunus domestica* 'Pixy'**

Op het proefstation East Malling is er uit een zaailingpopulatie van 'St Julien d'Orleans' - die behoort tot *Prunus domestica* subsp. *insititia* - een zwak groeiende onderstam geselecteerd. Deze werd in de handel gebracht onder de naam 'Pixy' en is kwekersrechtelijk beschermd.

'Pixy' heeft een oppervlakkig wortelgestel en is daardoor nogal gevoelig voor droogte.

Voorlopig is deze onderstam voor de sierteelt in Nederland nog van ondergeschikt belang, maar 'Pixy' kan mogelijk in de toekomst perspectieven bieden als onderstam voor kleine bomen in de containerteelt.

***Prunus domestica* 'St Julien'-zaailing**

In de sierteelt is dit een van de meest gebruikte onderstammen. De zaailingen zijn betrekkelijk goedkoop en zijn ook in tamelijk grote aantallen verkrijgbaar. De groeikracht is matig sterk. Het is van belang planten aan te schaffen, die zijn gekweekt uit geselecteerd zaad. Partijen uit het buitenland zijn soms gemengd met *Prunus spinosa* (Sleedoorn). Deze laatste is door de slechte onverenigbaarheid ongeschikt als onderstam. 'St Julien'-zaailing behoort tot *Prunus domestica* subsp. *insititia*.

***Prunus domestica* 'St Julien A'**

Dit is de meest gebruikte onderstam voor de teelt van consumptiepruimen en is praktisch alleen virusvrij verkrijgbaar. Voor de sierteelt is deze onderstam nogal duur.

'St Julien A' (geselecteerd uit *Prunus domestica* subsp. *insititia*) is een van de beste onderstammen met een matige tot goede groeikracht en een stevig wortelgestel. Op sommige gronden zijn de wortels enigszins aan de grove kant. Een nadeel van 'St Julien A' is, dat de stam nogal veelvuldig met - soms ook scherpe - takjes is bezet.

Het slagingspercentage bij het oculeren en enten is doorgaans hoog. Indien toch enten of oculaties mislukken komt dat meestal, omdat de groei tijdens het oculeren onvoldoende is en het gewas te "droog" aanvoelt. Bovendien is secuur te werk gaan bij het oculeren een eerste vereiste.

'St Julien A' wordt door winterstek en door aanaarden vermeerderd.

***Prunus padus* (Vogelkers)**

Zaailingen van *Prunus padus* zijn tot nu toe het meest gebruikt als onderstam voor *Prunus padus*-cultivars en voor *P. virginiana* 'Shubert'. De zaailingen groeien goed en hebben een mooi vertakt wortelgestel. Door het vele wortelopslag zijn de zaailingen minder geschikt als onderstam voor *Prunus padus* 'Colorata' en *P. virginiana* 'Shubert'. Bij de andere cultuurvariëteiten ontwikkelt zich aanmerkelijk minder opslag.

***Prunus padus* var. *commutata* (selectie Grootendorst)**

Een belangrijke verbetering als onderstam is een door F.J. Grootendorst & Zonen BV te Boskoop in de handel gebrachte selectie uit de Oostaziatische var. *commutata*. Deze nieuwe, door winterstek te vermeerderen onderstam groeit goed en heeft een mooi wortelgestel. De boom heeft bovendien een gladde stam en is daarom geschikt om er *Prunus padus* 'Nana' hoog op te enten of te oculeren. Wortelopslag werd bij deze onderstam gedurende de proefperiode minder waargenomen dan bij *P. padus*.

***Prunus persica*-zaailing**

Deze *Prunus*-soort (Perzik) werd vroeger gezaaid en als onderstam gebruikt voor de cultivars van sierperziken en die van *P. mume* (Japanse abrikoos). Enkele rassen die voor dit doel werden gezaaid zijn 'Wassenberger' en 'Kernechter vom Vorgebirge'. De resultaten in Nederland vielen tegen en *P. persica* wordt daarom niet meer als onderstam aanbevolen. Zie de tabel voor de te gebruiken onderstammen van *P. persica*- en *P. mume*-cultivars.

TUSSENSTAMMEN

Prunus × *cistena* en *P. triloba* worden vaak geënt of geoculeerd op een tussenstam. Op de onderstam *Prunus cerasifera* 'Myrobalan' of een andere *Prunus* wordt in het eerste jaar de tussenstam geoculeerd. Een nadeel van 'Myrobalan' is, dat deze onderstam vrij veel opslag vormt. Als tussenstam worden *Prunus domestica* 'St Julien A', *P. domestica* 'Brompton' en enkele andere *Prunus*-selecties gebruikt. Ook kunnen *Prunus* × *cistena* en *P. triloba* rechtstreeks op 'St Julien A', 'St Julien'-zaailing of 'Brompton' worden geoculeerd of geënt.

CHIP BUDDING (OOGENTEN)

Wanneer tijdens het oculeren of iets later in het seizoen de bast onvoldoende loslaat (niet meer pelt), is het nog goed mogelijk om *Prunus* te oogenten.

VERMEERDERING ALGEMEEN

Vele *Prunus*-cultivars zijn ook door stekken in de zomer (scheutstek) te vermeerderen. Het bewortelingspercentage van via deze vermeerderingsmethode verkregen planten en de groei van het gewas zijn doorgaans goed. De cultivars, die op deze wijze kunnen worden vermeerderd, zijn eveneens genoemd in de hierna volgende vermeerderingstabel. De groeivorm (habitus) van de door stekken vermeerderde sierprunus wijkt meestal iets af van die van de hoog geënte of geoculeerde exemplaren.

Bij gestekte planten is - in tegenstelling tot bij de vele hoog geënte of geoculeerde sierprunus - geen zogenaamde veredelingsplaats te zien. Bij een aantal cultivars kan dat een voordeel zijn. Sommige cultuurvariëteiten zijn door winterstek te vermeerderen en tot een goede boom op te kweken.

Over het lopend onderzoek ten aanzien van onderstammen voor sierprunus zijn momenteel nog geen aanvullende resultaten bekend.

LITERATUUR

ALKEMADE, J.P.F. EN B.C.M. VAN ELK, 1989. Het enten van boomkwekerijgewassen. Brochure nr 12, Proefstation voor de Boomkwekerij, Boskoop.

Prunus padus 'Watereri'

INLEIDING OP DE TABEL

De hierna volgende vermeerderingstabel voor *Prunus* is gebaseerd op resultaten uit het onderzoek en op diverse, jarenlange ervaringen uit de praktijk. De meeste *Prunus*-cultivars worden geënt of geoculeerd, hoewel een aanzienlijk aantal tegenwoordig ook door stekken kan worden vermeerderd. De tussen haakjes geplaatste plus betekent dat de resultaten op de aangegeven onderstam wisselvallig zijn óf dat de resultaten nog onvoldoende bekend zijn.

VERMEERDERINGSTABEL PRUNUS

PRUNUS soorten en cultivars	P. avium/Limb. boskriek	P. avium 'MF12/1'	P. 'Colt'	P. cer. 'Myrobalan'-zaail.	P. domestica 'Brompton'	P. dom. 'St Julien'-zaail.	P. dom. 'St Julien A'	P. padus-zaailing	P. padus var. commutata	ZOMERSTEEK	WINTERSTEEK
'Accolade'	+	+								+	
× amygdalopersica 'Spring Glow'				(+)	+	+	+			+	
avium 'Plena'	+	+								+	
avium-cultivars	+	+									
× blireana				(+)	+	+	+				
cerasifera-cultivars				(+)	+	+	+				
cerasus 'Rhexii'	+	+									
× cistena				+	+	+	+			+	+
fruticosa 'Globosa'	+	+									
glandulosa 'Alboplana'						+	+			+	
× gondouinii 'Schnee'	+	+									
'Hally Jolivette'	+	+								+	+
incisa-cultivars	+	+								+	
kurilensis-cultivars	+	+								+	
'Kursar'	+	+								+	
maackii 'Amber Beauty'	+	+								(+)	
'Mahogany Lustre'	+	+									
mume 'Beni-chi-dori'						+	+				
'Okame'	+	+								+	+
padus 'Albertii'								+	+	+	+
padus 'Colorata'								(+)	+	+	
padus var. commutata										+	+
padus 'Nana'								+	+	+	+
padus 'Watereri'								+	+	+	+
'Pandora'	+	+								+	
persica-cultivars					+	+	+				
pumila var. depressa										+	
sargentii	+	+	+							+	
sargentii 'Charles Sargent'	+	+	+							+	
sargentii 'Rancho'	+	+	+							+	
serrula										+	
serrulata 'Amanogawa'	+	+	+							+	
serrulata 'Kanzan'	+	+								+	
serrulata-cultivars	+	+									
'Spire'	+	+								+	
subhirtella-cultivars	+	(+)								+	
tenella-cultivars	(+)			+	+	+	+			+	
tomentosa 'Orient'										+	
'Trailblazer'				(+)	+	+	+				
triloba					+	+	+				
'Umineko'	+	+								+	
virginiana 'Shubert'								(+)	+		
× yedoensis-cultivars	+	+								+	